

تصویر
Pic1بیانیه تحلیلی
«منظر فرهنگی»

منظر فرهنگی، یک اصطلاح عامیانه

سید امیرمنصوری،
دکتری مطالعات شهری
با گرایش منظر،
عضو هیئت علمی
دانشگاه تهران

Seyedamir.mansouri@gmail.com

تصویر ۱. کاکادو، پارک ملی استرالیا.
مأخذ: www.travelbrochures.orgPic1. Kakadu National Park Australia.
Source: www.travelbrochures.org

منظر یک شیء مستقل است، در حالی که فرهنگ، شیء محسوب نمی‌شود و ماده‌ای ندارد که فصل مشترک آن با منظر گونه‌های خاصی را معرفی کند. فرهنگ در اینجا تأکید بر صفت و ماهیت منظر می‌کند و پدیده‌ای مستقل از منظر نیست که در ترکیب با آن به گونه‌ای خاص از منظر منتهی شود. در نتیجه منظر فرهنگی را می‌توان یک ترکیب وصفی، و نه اضافی، دانست که آن فرهنگ، صفت اسم (در اینجا منظر) است.

در ۱۹۹۲ کنوانسیون میراث جهانی یونسکو نخستین مؤسسه حقوقی بین‌المللی بود که منظر فرهنگی را به رسمیت شناخت و آن را در ماده ۱ چنین تعریف کرد: منظر فرهنگی، محصول مشترک انسان و طبیعت است و تحولات اجتماع و نهادهای انسانی در طول زمان را ذیل نفوذ محیط طبیعی و نیروهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی (درون بیرون سیستم) نمایش می‌دهد. یونسکو در پیوست ۳ قطع‌نامه سال ۲۰۰۸ انواع سه‌گانه منظر فرهنگی را نیز تعریف کرد که شامل مناظر انسان‌ساخت، پویا و اشتراکی بود. پیوست مذکور در تشریح هر سه گونه مذکور بر تعامل زندگی تاریخی انسان در بستر طبیعت و تأثیرات این دو بر یکدیگر اشاره کرده و تفاوت گونه‌ها را در محصول به دست آمده قایل شده و در روند تولید و ماهیت آنها تفاوت را طرح کرده است.

در ترکیبات منظر با پدیده دیگر مانند منظر شهری، منظر طبیعی، منظر راه، منظر مردمی و منظر ساحلی، دو واژه ترکیب دو شیء مستقل هستند که کسرۀ میانشان نتیجه ترکیب یا به عبارت دیگر، فصل مشترک آنها را نمایش می‌دهد. در مثال‌های فوق شهر، طبیعت، راه، مردم و ساحل هریک مفهوم مستقل و عینی است؛ منظر نیز پدیده‌ای است که از تعامل محیط و انسان، هستی یافته است.

در نتیجه در ترکیب منظر شهری، منظر و شهر دو اسم مستقل هستند که به صورت مضاف و مضاف‌الیه کنار هم قرار گرفته‌اند و ترکیب اضافی منظر شهری را ساخته‌اند. کسرۀ میان دو اسم نتیجه ارتباط آنها را توضیح می‌دهد که ترکیب دو اسم مجزا، گونه‌هایی را حصر می‌کند که در فصل مشترک آن دو قرار دارد. منظر شهر، گونه‌های منظر است که در شهر قرار دارد. این مفهوم از نظر ماهوی منظر است و از نظر گونه مربوط به شهر. در نتیجه ترکیب منظر شهری در مفهوم به یک واژه مرکب (بلوک) بدل می‌شود که از یک "چیز" سخن می‌گوید و آن چیز گونه‌ای از منظر است؛ در حالی که دو مؤلفه به وجود آورنده مستقل و جداگانه دارد.

منظر شهر، منظر راه و منظر مردمی گونه‌های خاص منظر هستند که به نمونه‌های ویژه‌ای که دارای صفت شهری، راهی یا مردمی هستند اشاره دارند. هر دو جزء اضافه در این ترکیبات دارای وجه عینی است و می‌تواند مستقلاً وجود داشته باشد. "ی" در انتهای اسم دوم "ی" نسبت است که از تعلق به این گونه خاص حکایت می‌کند و به وجود آورنده معنای جدیدی نیست.

در اصطلاح "منظر فرهنگی"، نسبت میان دو جزء ترکیب فرق می‌کند. در اینجا همچنان

تصویر ۲. اولارا کاتا جوتا، پارک ملی استرالیا.
 مأخذ: www.ournakedaustralia.com.au

Pic2. Uluru Kata Tjuta National Park, Australia.
 Source: www.ournakedaustralia.com.au

در تعریف دونالدیو در ۲۰۰۹ از منظر فرهنگی، ماهیت آن تفاوتی نکرده و توضیح وی ناظر به گروه مخاطبان است. در حقیقت دونالدیو منظر فرهنگی را با ماهیت متعارف خود، مشروط به ادراک آن توسط جمع می‌داند. شاید بتوان این را تنها تفاوت منظر فرهنگی با منظر به حساب آورد؛ چرا که منظر، مجموعهٔ درک مخاطب و شیء بیرونی است که در آن، مخاطب می‌تواند یک نفر باشد. این تعریف فلسفی از منظر، البته در زمان به کارگیری آن در مداخله‌های محیطی، بلافاصله به منظر از نگاه جامعه مخاطبان تبدیل می‌شود و می‌توان گفت تعریف منظر در نگاه مخاطب منفرد مفهومی غیر کاربردی و فلسفی محض است؛ به عبارت دیگر، اجتماعی بودن مخاطب در مفهوم منظر، غیر قابل اجتناب است. در پرسش مجلهٔ منظر از صاحب‌نظران نیز این نکته مورد تأکید قرار گرفته که منظر غیر فرهنگی اساساً وجود ندارد و منظر، هر گونه که باشد، لزوماً فرهنگی است. لذا تأکید بر وجه فرهنگی منظر از نگاه علمی غیر ضروری بوده و فهم جدیدی به دست نمی‌دهد.

بررسی خصوصیات نمونه‌های منظر فرهنگی که در مجامع تخصصی یا حقوقی به آنها اشاره می‌شود و ارزیابی ویژگی‌های مشترک نزدیک به ۹۰ منظر فرهنگی ثبت شده یونسکو نشان می‌دهد که منظرهای فرهنگی، عینیت‌های تاریخی هستند که به نوعی تعامل پایدار و متعادل با محیط طبیعی خود دست یافته‌اند.

باغ ایرانی، ارگ بم، پوشش گیاهی و ریشترس ولد، دره‌ای در آندورا، پارک ملی استرالیا، کوه ووتای در چین، دریاچه هانگزو و ده‌ها نمونه دیگر محدوده‌های طبیعی هستند که انسان‌ها از دیرباز در آن سکونت کرده و آثار مصنوع خود را برای دوام زندگی و بقا در آن برجای گذاشته‌اند. محصول به دست آمده طبیعت ثانویه یا منظر فرهنگی است که از تعادل از دو جزء طبیعت اولیه و مصنوع انسانی شکل گرفته است.

در همهٔ این نمونه‌ها منظر فرهنگی چیزی جز منظر نیست، در حالی که در همهٔ ترکیبات دیگر منظر به گونه‌هایی خاص از منظر اشاره می‌شود.

در نتیجه می‌توان با اطمینان منظر فرهنگی را مانند منظر زیبا، منظر رمانتیک، منظر ترسناک، منظر حماسی و منظر عرفانی، ترکیب وصفی دانست که بر صفت خاصی از منظر تأکید می‌کند و گونه‌های خاصی از آن را ممتاز نمی‌کند.

نتیجه‌گیری | رواج اصطلاح منظر فرهنگی در سال‌های اخیر، که به دلیل عمیق شدن توجه مجامع علمی به ابعاد فرهنگی سکونتگاه‌های انسانی و کره زمین بوده است، باعث شده تا رویه علمی نام‌گذاری پدیده‌ها در این حوزه مخدوش شود و تدریجاً اصطلاحی در میان متخصصان و مجامع حقوقی رواج پیدا کند که از دید تعریف فلسفی دچار اشکال است.

با توجه به اشتراک صفت میان نمونه‌های مورد قبول منظر فرهنگی، بهتر است نام این گونه "منظر میراثی" گذارده شود تا در کنار سایر انواع منظر بتواند گونه‌های خاصی از منظر را نمایندگی کند. در این صورت به هنگام صحبت از منظر فرهنگی، شنونده خواهد دانست منظور گونه‌ای از منظر است که دارای ارزش‌های تمدنی و تاریخی ویژه باشد. در حال حاضر و با توجه به مبهم بودن انواعی از منظر، که منظر فرهنگی قصد دارد با آنها اشاره کند، ترکیب منظر فرهنگی به عنوان اصطلاحی عامیانه شناخته می‌شود که نمی‌تواند به تعمیق دانش تخصصی منظر یا میراث جهانی کمک کند. در نتیجه به کارگیری اصطلاح منظر میراثی به جای منظر فرهنگی علمی و منطقی خواهد بود.

تصوير
Pic2

In definition of “Donnadio” nature of cultural landscape has maintained the same and his explanation relates to a group of audience. In fact he represents cultural landscape with its conventional nature, provided with its public understanding. Possibly, this is the only difference of cultural landscape and landscape since landscape is the audience understanding of an external matter whose audience can be a single person. This philosophical definition of landscape, when used in environmental intervention, immediately changes the landscape into an object in audience point of view and it can be said that landscape definition in audience point of view is a non-applicable and pure philosophical concept; in other words, being social as an audience is inevitable in landscape culture.

Manzar magazine also queries the expert’s point of view on this matter if there is no non-cultural landscape and every landscape, is necessarily cultural. Therefore, emphasis on the cultural aspect is not scientifically necessary and does not gain a new understanding. Reviewing characters of cultural landscape samples addressed in professional or legal sessions as well as evaluation of common features of nearly 90 registered UNESCO cultural landscapes suggest that they are historical objectivities that have achieved a sustainable interaction with the natural environment.

Persian garden, Bam citadel and Richtersveld, a valley in Andorra, national park of Australia, Wutai Mountain in China, Hangzhou Lake and dozens of other examples are natural areas where people have always lived and created their own made works for durability and survival of life. The gained outcome is a second nature or a cultural nature shaped from balance of primary nature and man-made nature.

In all these examples the cultural landscape is merely landscape while other compound words of landscapes refer to special types of landscape.

Therefore, cultural landscape can be considered a metaphoric term using an adjective such as a beautiful landscape, romantic landscape, romantic, dreadful landscape, epic and theosophical landscape, that emphasizes on a particular quality and excellence rather than a type.

Conclusion

The term of cultural landscape in recent years, due to focus of the scientific communities on cultural aspects of human settlements and the Earth is getting more common and has distorted the scientific process of naming the phenomena and gradually generated a casual term that spread among experts and legal societies, while defections in their philosophical definition. Regarding the characteristics of the previous samples, it is better to name it as “patrimonial landscape” that can represent a specific type of landscape alongside other types of landscape. In this case, one can understand civilization and historical values of cultural landscape when it is discussed. Currently due to the uncertainty of a variety of landscapes, to which cultural landscape intend to refer, the term cultural landscape is known as a casual term that cannot help in developing the knowledge of landscape or world heritage. As a result, using the term patrimonial landscape instead of cultural landscape is more scientific and reasonable.

Cultural Landscape, an Informal Term

Seyed Amir Mansouri, Ph.D in Urban Studies
with Landscape Proficiency, Faculty Member at
University of Tehran, Iran.
seyedamir.mansouri@gmail.com

تصویر ۳
Pic3

In combination of landscape with another definition such as urban landscape, natural landscape, path landscape, public landscape and waterfront landscape, the two combined words each have an absolute meaning which common features. In the mentioned examples city, nature, path, people and waterfront are single objective definitions and landscape is a phenomenon obtained by interaction of man and nature.

Urban landscape, path landscape and public landscape are special types of landscapes which refer to specific examples of urban, path or public property. Both components possess an objective aspect and can exist independently.

Hence, the word urban landscape puts the dependent words of urban and landscape into a relation to create a compound noun and provide common features. Urban landscape is the type of landscape which can be found in cities; it is genuinely a landscape and typically an urban one. Therefore, the word urban landscape is a compound noun defining a “thing” that is a type of landscape; while having two dependent components.

In the term “cultural landscape” the proportion of the two components in defining a compound noun is different. Here the landscape is an independent word, while culture is not a thing and cannot be considered as an object or substance, therefore cannot have a substantial common feature to support landscape definition and cannot introduce a type of landscape. The word “cultural”

تصویر ۳. محوطه میراث تاریخی ارگ بم.
مأخذ : news.asiaone.com

Pic3. Arg-e Bam. Kerman, Iran.
Source: news.asiaone.com

emphasizes on landscape character and nature of the phenomenon and it is not independent word that can generate a type of landscape in combination with the word “landscape”. As a result “cultural landscape” can be a considered a metaphor, in which culture is an adjective for landscape, rather than a compound noun.

UNESCO World Heritage Convention was the first international law firm to recognize the cultural landscape in 1992, designated in article 1: Cultural landscapes represent the combined works of nature and man. They are illustrative of the evolution of human society and settlement over time, under the influence of the physical constraints and/or opportunities presented by their natural environment and of successive social, economic and cultural forces, both external and internal. UNESCO defined the three types of cultural landscapes as man-made, dynamic and shared landscape in appendix 3 of resolution 2008 which describes the three mentioned types as an interaction context of man and nature in the historic life and their mutual effect and considers their difference on the resulted products and their production process and nature.